

Miután Világosnál letették a fegyvert, befejeződött az 1848-49-es forradalom és szabadságharc. A császári haditörvényszék ítélete alapján pedig Aradon kivégezték a magyar honvédsereg tizenkét tábornokát és egy ezredesét, akik a bukás után kerültek az osztrákok fogságába. Ők a nemzet vértanúivá váltak: Aulich Lajos, Damjanich János, Desseffy Arisztid, Kiss Ernő, Knézich Károly, Lahner György, Lázár Vilmos, Leiningen Westerburg Károly, Nagysándor József, Pöltenberg Ernő, Schweidel József, Török Ignác és Vécsey Károly.

Százötvenöt esztendővel ezelőtt, még a nap sem kelt fel, amikor I. Ferenc József osztrák császár akaratából az aradi vár egyik sáncában "por és golyó által" kivégezték Kiss Ernő honvédtábornokot, Desseffy Arisztid honvédtábornokot, Schweidel József honvédtábornokot és Lázár Vilmos honvédezredest.

Ezután csak kevés idő telt el, és esküjük megtartása miatt bitón oltották ki Poeltenberg Ernő, Török Ignác, Lahner György, Knezich Károly, Nagysándor József, gróf Leiningen-Westerburg Károly, Aulich Lajos, Damjanich János és gróf Vécsey Károly honvédtábornokok életét.

"Mit mondanának vitéz tisztjeim és katonáim, akiktől a harctéren mindenkor megkívántam, hogy vakon menjenek a halál torkába, ha most én hagynám el őket?" - vélekedett a legidősebb tábornok Aulich Lajos, ki kötelességének érezte bevárni a neki szánt jövőt. Ugyanígy vélekedett erről Desseffy Arisztid, Lázár Vilmos, Vécsey Károly és Knezich Károly is.

Schweidl József, aki 1849 májusától Pest, majd Szeged és Arad katonai parancsnoka volt, az aradi börtönben a következőképp gyónt: "...ártatlanul halok meg. Én a bécsi főhaditanács parancsából jöttem ide zászlóaljammal Olaszországból... ők parancsolták, hogy jöjjek Budára, hogy esküdjem hűséget a magyar kormánynak... s azután mint igaz magyar ember és hű hazafi harcoltam az ügy mellett, eskümhöz és nemzetemhez hű maradva."

Hittek igazukban, esküjük szentségében, szavaik tisztaságában, így nyílt tekintettel várták a jövőt. S tudták jól, mire számíthatnak. Mind a tizenhárman meggyőződéssel vallották, hogy az általuk szolgált ügy méltó, igaz ügy, amelyért érdemes minden kockázatot, áldozatot vállalni. Sokáig bíztak abban, hogy a győztesek méltányosan ítélik meg esküjük és tiszta lelkiismeretük diktálta tetteiket. Levelek, naplórészletek bizonyítják ezt. Egészen az ítélet kihirdetésének órájáig reménykedtek, de felkészültek a védekezésre is. Amikor pedig eljött a végső óra, olyan büszkén fogadták a halálos ítéletet, mintha csupa dicséretet olvastak volna fel előttük.

Aulich Lajos (1792-1849) császári tiszt volt, a Sándor gyalogezred alezredese, 1848-ban honvédezredes, 1849-től tábornok. Görgey híve volt, 1849. július 14-től augusztus 11-ig ő volt az ország utolsó hadügyminisztere.

Damjanich János (1804-1849) szerb határőr családból származott, 1848 nyarán csatlakozott a magyar honvédséghez. A délvidéki sikeres harcok elismeréseként tábornokká nevezték ki. Csapataival nagy sikereket ért el a tavaszi hadjárat során, győzelmeihez nagyban hozzájárult katonai tudása és személyes bátorsága is. Világos után ő is letette a fegyvert a cári csapatok előtt.

Desseffy Arisztid (1802-1849) középbirtokos nemes, 1839-ig a császári hadseregben szolgált. 1848-ban belépett a Sáros vármegyei nemzetőrségbe, alezredes, majd ezredes lett. 1849-ben tábornokká nevezték ki. A temesvári csata után hadosztályát török földre akarta átvezetni, de Karánsebesnél Liechtenstein osztrák altábornagy rábeszélésére letette a fegyvert. A rá szabott ítélet eredetileg kötél általi halál volt, amelyet kegyelem útján főbelövésre változtattak.

Kiss Ernő (1799-1849) császári tiszt volt, a Hannover huszárezred ezredese. 1848 nyarán felajánlotta szolgálatát a magyar kormánynak. 1848. október 12-én tábornokká és a bányászati sereg főparancsnokává nevezték ki. 1848. december 22-én altábornaggyá, 1849. január 9-én országos főhadparancsnokká léptették elő.

Knézich Károly (1808-1849) a császári sereg tisztje volt, 1848-ban századosként részt vett a délvidéki harcokban. 1849. márciusától a főszeregnél a tavaszi hadjárat során dandárparancsnok ezredesi rangot kapott. A peredi csata után Görgey leváltatta, ekkor Kossuth a felső-tiszai tartalék hadtest parancsnokává nevezte ki.

Lahner György (1795-1849) volt császári tiszt, majd 1848-ban a 3. honvédszázalaj parancsnoka. 1848 októberében ezredes, hadfelszerelési és fegyverkezési felügyelő lett. 1849 januárjától a nagyváradi fegyvergyár vezetője, a szabadságharc hadiiparának irányítója volt. 1849. február 6-án tábornokká nevezték ki.

Lázár Vilmos (1815-1849) volt császári tiszt, 1848-ban százados, 1849 februárjától őrnagy, majd ezredesi rangban dandárparancsnok az északi hadseregnél. Betegsége következtében csak 1849 nyarától vett részt a harcokban. Karánsebesnél tette le a fegyvert.

Leiningen-Westerburg Károly (1819-1849) a magyar szabadságharc német származású honvédtábornoka előbb császári tiszt volt, majd az 1848-as harcok idején Damjanich parancsnoksága alatt szolgált. Kiváló katona volt, minden csatában kitűnt személyes bátorságával.

Nagysándor József (1804-1849) 1823-tól a császári hadseregben szolgált, 1844-ben huszárkapitányként vonult nyugalomba. 1848-ban a magyar kormány szolgálatába állt, őrnaggyá nevezték ki a Pest vármegyei lovas nemzetőrséghez. Kitűnt a szolnoki, a tápióbicskei, az isaszegi és a váci csatákban. Ezután tábornokká léptették elő. Nagyváradon csatlakozott Görgeyhez, augusztus 9-én Aradra ment és serege maradványaival Schlikkel készült megütközni, de Görgey ebben megakadályozta. Ezután követte a fővezért Világosra, bár nem tartozott Görgey hívei közé.

Pöhltenberg Ernő (1813-1849) császári tiszt, majd kapitány volt a Sándor-huszároknál. 1848 nyarán ezredével együtt Magyarországra helyezték, ahol a magyar szabadságharc ügyének

híve lett. Kitüntette magát a kápolnai csatában. 1849 áprilisában ezredes lett, június 2-án pedig tábornok. Görgey bizalmasaként ő közvetítette a cári hadsereggel folytatott tárgyalásokat a fegyverletételről. Ennek megtörténte után az osztrákok elfogták és tizenkét társával Aradon kivégezték.

Schweidel József (1796-1849) császári tiszt volt a Sándor-huszároknál. Ezredét a forradalom kitörése után Bécsből hazavezette. 1848 októberében tábornok lett, Buda visszafoglalása után Pest hadparancsnoka. A forradalom bukása után letartóztatták és bitó általi halálra ítélték, de végül felesége könyörgésére az ítéletet golyó általi halálra változtatták.

Török Ignác (1795-1849) az 1848-49-es évi szabadságharc alatt Komárom erődítési munkáit irányította, s 1849 márciusáig ő volt a vár parancsnoka. Júniusban Budán, majd júliusban Szegeden erődítéseken dolgozott. 1849-ben nevezték ki tábornokká.

Vécsey Károly (1807-1849) császári tisztként őrnagyi rangot ért el. 1848 nyarán a magyar kormánynak ajánlotta fel szolgálatait. 1848 decemberétől tábornok, 1849-ben váradi várparancsnok lett. A világosi fegyverletétel idején Temesvárt ostromolta, majd augusztus 21-én ő is letette a fegyvert a cári csapatok előtt.